

FLYDDA DAGAR, FLYDDA ÅR

Som få andra har David Crosby befunnit sig i centrum för Nordamerikas rockmusik. Han var med och bildade The Byrds, den enda grupp i USA som vid mitten av sextioalet gav Beatles och Rolling Stones en match om skivköparna. Sedan var han med och bildade Crosby, Stills, Nash and Young som vad populariteten anbelangar bara kan jämföras med de allra största i branschen. David Crosby var en megastjärna med klar stämma och ett vinnande sätt. Tio år senare grips han gång på gång för narkotikainnehav, olaga vapeninnehav och rattfylleri. Han döms till sist till ett flerårigt fängelsestraff. Varför det gick så? Det är det David Crosby och författaren Carl Gottlieb försöker besvara i självbiografin *Long time gone* (Doubleday).

- Jag hade allt, säger han till ett auditorium av välfödda gymnasieelever i Beverly Hills, strax efter det att han kommit ut ur fängelset. Precis som ni. Jag kom från en bra familj, gick i hyggliga skolor, ingen av mina föräldrar var alkoholist och de slog mig inte med basebollträn. Ändå slutade jag i en fängelsecell i Texas.

Och där, säger han, där är det plötsligt allvar, ingen lek längre. Där är det taggtråd, maskingevärstorn och en hundrakilosvakt i cowboyhatt som säger: "Du, rockstjärnan, kom hit."

- Var du påtänd när du uppträdde också? frågar en elev.

Han svarar att aldrig någonsin - förrän nu - har han spelat in en skiva, uppträtt eller överhuvudtaget gjort någonting utan att vara påtänd.

Long time gone är en bra bok, både för den som är intresserad av rockmusik och den som är engagerad mot narkotika. Den berättar en historia, rakt upp och ned men med insikt och erfarenhet, utan ideologisk dimbildning. Crosby-Gottlieb försöker förklara varför det gick som det gick genom att berätta vad som verkligen hände, inte vad de medverkande trodde hände.

Jag har alltid sagt att jag plockade upp gitarren som en genväg till sex och efter mitt första bloss var jag säker på att om alla rökte skulle det bli slut på

krigen. Jag hade rätt om sex. Jag hade fel vad gäller knark. Men vem visste det?

säger David Crosby inledningsvis.

Den där första marijuanacigarretten minns han mycket väl. Han var 19 år gammal, redan inne i folkmusiksvängen och den som lät honom dra några bloss var en äldre, respekterad kollega. Han hade tjatat sig till det. "Och jag älskade det. Jag älskade det från första början."

David Crosby föddes i Kalifornien och skulle få sitt genombrott där, men i början av sextioalet reste han runt landet med sin gitarr och sin stora överrock, sjöng på folkmusikklubbar och caféer och kom så småningom till New York. Det här är den tid då en klubb i Greenwich Village kunde bjuda på Bob Dylan och klubben mittemot Peter, Paul and Mary medan Phil Ochs spelade lite längre ned på gatan. En grabb från Kalifornien med liten repertoar och halvtaskigt gitarrspel hade på grund av konkurrensen svårt att få engagemang, trots sin rena stämma. Men han lyssnade och lärde. Han bekantade sig med kollegor. Han rökte marijuana. För det här var missionerandets tid, då man skulle övertyga varenda själ om narkotika som en kungsväg till självinsikt och världsfred. David Crosby lät sig villigt övertygas och blev själv en av de främsta profeterna.

Han började alltså inte röka för att han mådde dåligt, han började för att han var nyfiken. När han fått nyfikenheten stillad tyckte han mycket om det. Han tyckte också om den gemenskap marijuana skapade, eftersom han var en sällskapsmänniska av stora mått: charmig, generös, vänfast. Dessutom hade han pengar: den enda utfattige musikern som flög jet, som en av hans vänner från den tiden uttrycker det i boken. Pengarna kom hemifrån. David Crosby var bortskämd, van vid att få det han pekade på, vare sig det nu gällde gitarrer, flickor, narkotika eller, så småningom, engagemang. Det var när han återvände hem till Kalifornien som genombrottet kom. Han mötte Roger McGuinn, också han sångare och gitarrknäppare i folkmusiksvängen, men en folksångare som stoppade in Beatlessånger i repertoaren – vilket var ungefär som att låta Sex Pistols uppträda under högmässan. Folkmusikpuritanerna rasade, David

Crosby tillhörde en yngre generation som tyckte om det. De bildade The Byrds tillsammans. De anslöt gitarrerna till högtalare, övertygade en mandolinspelande hillbilly om att utsikterna till berömmelse var större som elbasist i ett rockband (Chris Hillman) och försökte, utan större framgång, få en yngling som fuskat lite med bongotrummor att lära sig spela riktiga trummor (Michael Clarke). Trummisen fick i alla fall stanna kvar, eftersom han var den ende som till utseendet påminde om de brittiska popmusiker som vid den här tiden förvandlat USA:s topplistor till ett rent brittiskt slagfält: Beatles, Rolling Stones, Kinks, Who, Herman's Hermits etc.

The Byrds levde på stämsången och de spröda gitarrerna. När de valde att skivdebutera med en egensinnig version av Bob Dylans "Mr Tambourine man" var framgången ögonblicklig. David Crosby flyttade ut från sitt källarrum och köpte ett hus samt en ny grön Porsche. Han kom att lämna gruppen ett par, tre år senare, men bara för att strax därefter dyka upp i en konstellation som skulle slå till och med Byrds i antalet sålda skivor, utsålda föreställningar och inkomster. Crosby, Stills, Nash and Young är kanske den mest framgångsrika amerikanska gruppen någonsin. Den kom att fortsätta en bra bit in på sjuttioalet, så småningom som bara Crosby and Nash, men till sist inte ens det; när David Crosby inte längre kunde sjunga mer än någon minut åt gången i skivstudion, eftersom han måste dra i sig sin kokainbas. Under sina sporadiska scenframträdanden brukade han gå ut och kräkas mellan sångerna.

Då hade han regelmässigt bedragit alla sina vänner, hade en välkänd storlangare som enda kompis och själv börjat sälja narkotika. Han sålde sin Mercedes för 30 gram kokain. Han är uppsvullen, smutsig, har brännsår överallt. När han efter en dag flyr från ett dyrt privat behandlingshem orkar hans gamla vänner, som betalat kalaset, inte med honom längre. Nu förstår de att narkotikan blivit viktigare än musiken för David Crosby, ty för första gången har han lämnat sina två kära gitarrer bakom sig, bara för att få dra i sig den där drogen.

David Crosbys biografi är alltså både en typisk amerikansk framgångshistoria och en historia om mänskligt förfall. Berättelserna löper parallellt.

För att förstå förfallet måste man beakta det jättelika experiment med mänskliga livsstilar som pågick i främst i USA vid den här tiden, ett experiment som hade narkotika som trolldryck och musik som bränsle. Experimentet i David Crosbys fall, under Kaliforniens varma sol, var inte så olik den nybyggjarfilosofi som talade om frihet från staten och bankerna och liksom nybyggarnas frihet förutsatte indianernas bortdrivande förutsatte dessa hippies frihet att åtminstone några byggde husen de bodde i, odlade maten de åt, anlade vägarna de körde på. En skillnad var utstyrelsen, en väsentligare narkotikan. Och det var narkotikan som förvandlade drömmen om detta mänskliga paradys, där alla skulle vara bröder och systrar, till ett jordiskt helvete. Men, påpekar Crosby-Gottlieb insiktsfullt i sin bok, den livsstil som odlades i Los Angeles och San Francisco med omnejd hade mycket lite att göra med den frihet, jämlikhet och broderskap som de politiska revolutionerna predikade. Tvärtom.

I frånvaro av ärftliga titlar och monarkier med gudomlig rätt har Amerika alltid återskapat en aristokrati, vanligtvis inom idrott, politik, konst och show business. Rockens nya prinsar och prinsessor förlorade ingen tid att anamma en livsstil som hade lett den Gamla världens adel till ruin och revolution.

David Crosby levde den bortskämde lättingens tillvaro, ljusår från de ungdomar som köpte hans skivor och såg upp till honom som en frihetshjälte. Om hotellsängen inte var bäddad på det sätt han ville ha det flyttade han från hotellet. Kvinnorna i hans omgivning skulle stå till tjänst dygnet runt. Medhjälparna bar inte bara hans väskor och gitarrer, de tvingades också bära narkotikan förbi tulltjänstemännen.

Också Harry Shapiro liknar den moderna musikindustrin vid en feodal hierarki i sin *Waiting for the man* (Qartet Books). Direktörerna och producenterna är adelsmännen, musikerna knektarna, managerna och PR-folket deras vasaller etc. Han skriver om rockmusikens elitism, en bransch i vilken numera vilka snorvalpar som helst kan hålla hov inför en flock andäktiga journalister. Han understryker rockmusikernas kamaraderi, där narkotikan åtminstone har varit en oundgänglig del. Den som vill in där får så lov att knarka, annars kommer man på undantag. Och spelar man inte som

Charlie Parker eller sjunger som David Crosby kan man i alla fall knarka som de. Harry Shapiro levererar det ena historiska exemplet efter det andra för att visa hur intimt sambandet är mellan populärmusik och narkotika.

Många av bluesångarna började uppträda vid de medicinshower som skulle underlätta försäljningen av varorna, det vill säga allehanda opiater och centralstimulantia.

Plantageägarna bjöd sina slavarbetare på kokain för att de skulle arbeta bättre. Många av de överlevande mexikanska revolutionärerna som tog sig över gränsen hade marijuana med sig och hamnade snart i New Orleans, varifrån missbruket spreds av kringresande jazzmusiker. Och så vidare.

Vad rockmusiken anbelangar går Shapiro så långt som att säga att utvecklingen inte är möjlig att förstå utan insikt i narkotikans centrala roll. Hur ska man till exempel, argumenterar rockälskaren Shapiro (som bland annat skrivit en biografi över Eric Clapton), förstå Jerry Lee Lewis vildsinta attacker mot pianot utan att veta att han som nittonårig sångare på Wagon Wheel i Natchez, Mississippi, fick sin dricks i form av Bensedrinkapslar. Publiken bestod av lastbilschaufförer, bland vilka missbruket spridits av soldater som kom hem från andra världskriget där de fått statlig utmäta ransoner av varan. Det är heller inte möjligt, resonerar Shapiro, att begripa den brittiska modskulturens arrogans, lättretlighet och självbespeglning utan att vet att olika amfetaminpreparat käckades som godis.

- Vi var alla pundare, säger Roger Daltrey, sångare i The Who, den främsta av modsgrupperna. Vi var förmodligen den mest aggressiva grupp som nånsin funnits i England.

Det var med The Who som Pete Townshend hade för vana att slå sönder gitarren och Keith Moon välla trumsetet på scenen. Deras största hit "My generation" sjöngs med en tjackpundares stötvisa stamning. Pete Townshend gick så småningom ned sig i heroin och alkohol, men lyckades rehabilitera sig och är i dag en av rockmusikens mest vältaliga narkotikamotståndare; Keith Moon avled i tablett- och spritmissbruk. Beatles utveckling från "She loves you" till "Lucy in the sky with diamonds" är heller inte möjlig att förstå utan den där första marijuanacigarretten Bob Dylan bjöd dem på 1964.

Harry Shapiro hårdrar sin tes, men visar med sin bok att sambandet rockmusik-narkotika är mer komplicerat än mer eller mindre dold knarkreklam i texterna. David Crosby skrev mycket lite om narkotika. Han skrev mest om flickor.

Anders Sundelin

Narkotikafrågan 1988